

Marve Torstenberg, Klair Luup, Karin Kaugeranna,
Jelena Savinskaja, Oksana Yunacheva ja Halliki Tammiste

KOOLIKS VALMIS?

Käsiraamat lapse arengu hindamiseks
kodulinnateemalise mängu abil

Koostanud: Marve Torstenberg, Klair Luup, Karin Kaugeranna, Jelena Savinskaja ja Halliki Tammiste
Töölehed ja joonised: Oksana Yunacheva
Fotod: Halliki Tammiste
Toimetanud: Evelin Schapel
Kujundanud: Alar Kitsik

Autoriõigus: Atlex OÜ ja koostajad, 2025

Kõik õigused kaitstud. Igasugune autoriõigusega kaitstud materjali ebaseaduslik paljundamine ja levitamine toob kaasa seaduses ette nähtud vastutuse.

Atlex OÜ
Kivi 23
51009 Tartu
Tel 734 9099
atlex@atlex.ee
www.atlex.ee

ISBN 978-9916-620-47-2

Kirjastus
atlex

Lapsepõlvemaa

Eestimaa, me armas maa,
siin asub lapse kodu.
Olgu linnas see või maal –
kus majad eraldi või rodus.

Kodukohas iga laps
palju teha-näha saab.
Huvi pakub park ja laht
ning teater, muuseum, mängumaa.

Südamesse jääb see paik,
kus lapsepõlv sai veedetud.
Kuju naasta soov on vaid,
kui maailm läbi uuritud.

/Margarita Kask, Marve Torstenberg/

SISUKORD

EESSÕNA	7
ETTEVALMISTUS JA INFO ÕPETAJATELE	9
ARENGUMÄNGU EESMÄRGID	13
1. peatus – LASTEAED	14
2. peatus – SPORDIHALL/SPORDIKESKUS	15
3. peatus – POLITSEI- JA PÄÄSTEAMET	16
4. peatus – LOODUSMAJA/PARK/METS	18
5. peatus - KAUBANDUSKESKUS/TURG/POOD.....	20
6. peatus – KONTSERDIMAJA/MUUSIKAKOOL	23
7. peatus – TEATER/KULTUURIMAJA	25
8. peatus – RAAMATUKOGU.....	27
9. peatus – MUUSEUM/AJALOOLINE VAATAMISVÄÄRSUS	29
10. peatus – MÄNGUTUBA	31
11. peatus – BUSSIJAAM.....	33
12. peatus – LASTEAED	35
ARENGUMÄNGU MÄNGIMISEKS VAJALIKUD TÖÖLEHED	37
LISA 1. Vastandsõnad	39
LISA 2. Liikumisülesande „112” joonis	40
LISA 3. Loodus ja liigitamine	41
LISA 4. Numbrid	42
LISA 5. Pildiseeria viie pildiga	43
LISA 6. Pildiseeria viie pildiga	44
LISA 7. Kella põhi	45
LISA 8. Kellaaegade laused	46
LISA 9. Laused lasteraamatutest	47
LISA 10. Õige või vale	48
LISA 11. Kujundid – kolmnurk ja ring	49
LISA 12. Rütmiliikumise skeem.....	50
LISA 13. Pärnu Raja Lasteaia arengumängu „Jalutuskäik Pärnu linnas“ juhendtekst õpetajale	51
LISA 14. Pärnu-teemalise arengumängu näidiskaart	55

EESSÕNA

Lapse koolivalmiduse hindamine on oluline protsess, mis aitab hinnata lapse valmisolekut kooliks, näidates tema sotsiaalseid, emotsionaalseid, kehalisi ja kognitiivseid oskuseid ning teadmisi, et koolis edukalt toime tulla. Lapse koolivalmiduse hindamiseks kasutatakse erinevaid meetodeid, sealhulgas vaatlusi, vestlusi, testide läbiviimist ja koostööd lasteaiaõpetajate või teiste spetsialistidega. Oluline on tagada, et hinnatud oleks kogu lapse areng ja vajadusel pöörata tähelepanu murekohtadele ning arendamist vajavatele valdkondadele.

Antud arengumängu abil saab jälgida koolieeliku arengu mitmesuguseid valdkondi mänguliselt ja lapsele huvipakkuval meetodil. Kogu tegevuses arvestatakse lapse individuaalsete eeldustega ning toetatakse eduelamusele ja tunnustusele. Ülesannete aluseks on võetud riiklikust õppekavast tulenevalt 6-7-aastaste laste eeldatavad oskused ja pädevused, mille kaudu on võimalik hinnata nii üld- kui õpioskusi.

Arengumängu tegevus on seotud kodulinna või -koha temaatikaga, mis sobib ka eesti keelest erineva kodukeelega lastele. Tegevuste ja õppekäikude kaudu õpitakse tundma oma kodulinna ajalugu, loodust ja vaatamisväärsusi. Väga oluline on, et laps õpib väärtustama kodukoha sümboleid juba varasest lapsepõlvest. Armastus kodumaa vastu algab lapse kodust, kodukoha ümbrusest, väärtustest ning sümbolitest.

Arengumängu vaatlusesse kaasatakse lapsevanemad, kes saavad ülevaate oma lapse teadmistest, oskustest ja toimetulekust grupitöös – nii saavad nad ainulaadse võimaluse näha, kuidas nende laps erinevate ülesannetega toime tuleb. Arengumängu vaatlevad ainult tegevuses osalevate laste vanemad. See annab neile väärtuslikku tagasisidet oma lapse enesekohaste ja sotsiaalsete oskuste arengu kohta ning võimaldab paremini toetada last koolitee alguses. Mäng võimaldab neil näha, kuidas laps reageerib tegelikes olukordades, samal ajal jääb lapsele mänguline ja stressivaba keskkond. Mängu järgselt vestlevad õpetajad vanematega individuaalselt, sealjuures tutvutakse lapse mängus täidetud ümbriku sisuga. Arengumäng pakub alternatiivi traditsioonilisele arenguvestlusele lastevanematega.

Raamatu koostajad, Pärnu Raja Lasteaia õpetajad, on mängu ja harjutuslehti valides pidanud oluliseks just neid, mis on osutunud laste lemmikuteks. Pedagoogid on kogunud ning kohandanud mängu ja ülesandeid, millega nad on tutvunud koolitustel või mille kohta lugenud raamatutest.

Täname Pärnu Raja Lasteaia Rõõmsate Lepatriinude ja Nutikate Mesilaste rühma lapsi, vanemaid ning õpetajaid Marju Üle, Helin Seppenen, Klair Luup ja Kätlin Roman, kelle korraldatud arengumänge ning õppekäike on jäädvustatud ja tegevustest pärinevaid fotosid on käesolevas raamatus kasutatud. Aitäh, muusikaõpetaja Jelena Savinskaja ja liikumisõpetaja Karin Kaugeranna.

Lapsevanema, õppejuhi ja KOV-i esindaja arvamus Pärnu-teemalise arengumängu kohta

Kersti Toomsalu

Pärnu Raja Lasteaia koolieeliku lapsevanem

Arengumäng on minu kui lapsevanema jaoks väga usaldusväärne ning last väärtustav viis lapse arengu jälgimiseks ja toetamiseks. Mäng toimus lapsele loomulikus ja mängulises keskkonnas, kus ta tundis end turvaliselt ning vabalt. Just sellistes olukordades avalduvad lapse tegelikud oskused kõige paremini – olgu selleks suhtlemine, mõtlemine, käeline tegevus või eneseväljendus. Kui tavapäraselt olen osalenud arenguestlustel, siis nüüd sain ehedat mängu jälgides lapse oskustest ja arengust oluliselt paremini aru. Eriti kõnetas mind, kuidas mängu jooksul mindi pidevalt üle ühelt tegevuselt teisele – laps pidi sageli ümber lülituma. See on väga oluline oskus nii kodus, lasteaias kui ka hiljem koolielus. Mulle meeldis eriti, et arengumängus kasutati kodulinna temaatikat.

Jaanika Talv

Pärnu Ülejõe Lasteaia õppejuht

Pärnu Ülejõe Lasteaias on kasutatud laste koolivalmiduse hindamise mängu juba 8 aastat. See on parim viis kaasata lapsevanemaid oma laste sotsiaalsete ja akadeemiliste oskuste hindamisse, sest lapsevanem, kelle laps mängus osaleb, on kutsutud mängu jälgima. Läbi vahetu vaatluse saab vanem aimu oma lapse sotsiaalsetest oskustest, võimalikest arengukohtadest ja toimetulekust grupis tegutsemisel. Mängulises ja köitvas tegevuses täidavad lapsed ülesandeid, mis tuginevad riiklikus õppekavas välja toodud 7-aastaste laste eakohastele oskustele. Lapsevanematelt ja õpetajatelt on tulnud väga positiivne tagasiside ning mängu oodatakse suure põnevusega.

Ines Savi

Pärnu linnavalitsuse alushariduse peaspetsialist

Antud käsiraamat annab väga hea ülevaate, milline võiks olla koolieelne laste arengu hindamine mänguliselt nagu lasteaias õppiminegi.

Käsiraamatu autorid on lõiminud kõiki valdkondi, sh liikumine ja muusika. Kui enamasti keskenduvad laste arengu hindamise testid akadeemiliste oskuste ja kognitiivsete protsesside hindamisele, siis selle käsiraamatu mängud ja võtted annavad ülevaate ka sotsiaalsetest ja emotsionaalsetest oskustest (sh eakaaslasega arvestamisest, koostööst, pingeolukorras toimetulekust, abi küsimisest jne). Lapsed saavad ennast mänguliselt proovile panna ilma, et peaksid tundma ebaõnnestumist, sest iga laps saab oma soorituse järgselt positiivse kinnituse – märgi, et ta sai hakkama. Eriti oluline on niisugune hindamine koostööks koduga – vanemal on võimalus ise näha, kuidas tema laps sooritab erinevaid ülesandeid (sh mõistab talle antud korraldusi), kui kaua suudab keskenduda, kuidas kontrollib ennast, kuidas arvestab kaaslastega ning teeb nendega koostööd. Arvan, et käesolev käsiraamat võiks olla eeskujuks ja toetada igat lasteaiaõpetajat lapse arengu hindamisel.

ETTEVALMISTUS JA INFO ÕPETAJATELE

- Rühmaõpetajad koostöös muusika- ja liikumisõpetajatega planeerivad arengumängu mängulise tegevuse sisu, eesmärgid ja ülesanded, lõimides valdkondi õppekavast tulenevalt. Arengumängu valitakse 6-7-aastastele lastele sobiva raskusega ülesandeid ning õppekäikudest juba tuttavaid kodulinna paiku.

Foto 1. Pärnu lapsed teavad, kus Eestimaa 1918. aastal välja kuulutati

- Vastavalt tegevuse sisule varutakse vajalikud vahendid, näiteks toolid, lauad, töölehed, ümbrikud, pliiatsid, paberilused, liimipulgad, raamatud, sedelid, kellad, pildid, rütmipillid, tasakaalupingid, pallid, ristkeks, joomiseks klaasid ja veekann jne.
- Arengumängu viivad läbi rühma-, muusika- ja liikumisõpetajad, kes loovad lasteaia saalis mängukeskkonna. Peatused on märgistatud kodulinnateemaliste A4-suuruste fotodega. Mängu alustatakse ja lõpetatakse lasteaias.
- Lapsed liiguvad läbi kodulinna erinevate kohtade (10-15), kus iga peatuse juures lahendatakse ülesandeid. Peatuste vahel täidetakse koos liikumisõpetajaga erinevaid liikumisülesandeid.
- Arengumängu juhib rühma õpetaja. Teine õpetaja või abiõpetaja jälgib tegevust, vajadusel abistab juhtivat õpetajat.
- Tegevus toimub lasteaia saalis hommikupoolsel ajal ja kestab umbes üks tund.
- Õpetajad loovad mängu jaoks rõõmsameelse ja julgustava õhkkonna, kus lapsed tunnevad end turvaliselt. Õpetajate keelekasutus on positiivne ja nad julgustavad lapsi nende püüdlustes, rõhutades, et mäng on lõbus ja põnev seiklus, kus igaüks saab näidata oma oskusi.
- Õpetajad selgitavad lastele, et mängu käigus tuleb kuulata mängujuhti ja järgida kokkuleppeid. Nad selgitavad, et mängus on oluline arvestada teiste lastega ja vajadusel neid aidata.